

Zinātnes Vestnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

12 (75)

1994. gada jūnijs

Latvijas zinātnieks ievēlēts

Vācu Dabaspētnieku akadēmijā «LEOPOLDINA»

1994. gada maijā latviešu ķīmiķis un dabaszinātņu vēsturnieks profesors Jānis Stradiņš saņēmis ziņu, ka ievēlēts par Vācu Dabaspētnieku akadēmijas «Leopoldina» (Deutsche Akademie der Naturforscher Leopoldina) locekli. Tādā kārtā starptautiski atzīti viņa zinātniskie darbi molekulārajā elektroķīmijā un ķīmijas vēstures pētniecībā.

«Jūs drīkstāt uzskatīt šo ievēlējumu par Tpašu Jūsu zinātnisko sasniegumu un Jūsu personības atzīšanu. «Leopoldina» pieskaitāma pie vecākajām bez pārtraukuma pastāvošajām akadēmijām pasaulē un saskaņā ar savu dibinātāju ieceru apvieno dabaszinātnes un medicīnu. Vairāk nekā trīs simt gadus tā palikusi uzticīga principiem, kas bija izšķirīgi tās dibināšanā: brīvi apvienot zinātniekus pāri nozaru un valstu robežām auglīgai darbībai zinātnes humānā attīstīšanā,» sacījis J. Stradiņam piesūtītajā «Leopoldinas» prezidenta 11. maija vēstulē.

Patiesi, «Leopoldina» dibināta 1652. gadā kā Sv. Romas impērijas zinātniska institūcija, kuras privilēģijas apstiprinājuši imperatori Leopolds I (1687) un Kārlis VII (1742). Tā darbojusies Sveinfurtē, Vīnē, bet nu jau ilgāku laiku tās sēdeklis atrodas Hallē. Atšķirībā no citām Vācijas zinātņu akadēmijām tā ir gluži neatkarīga un nav saistīta ar noteiktu federālo zemi, bet apvieno izcilākos savas nozares pētniekus vāciski runājošās valstīs — visā Vācijā, Austrijā un Šveicē. Taču statūtos paredzēts, ka 1/3 locekļu sastāda starptautiski atzīti zinātnieki no citām valstīm ārpus šī reģiona, tur-

klāt locekļi drīkst būt tikai eksakto, dabaszinātņu un medicīnas speciālisti. Gadsimtu gaitā «Leopoldinas» locekļu skaitā ir bijuši Linnejs, Faradejs, Darvins, brāļi Humbolti, Kirī, Bors, Rezerfords, Nansens, Pavlovs, Einšteins un, saprotams, arī liels skaistu citu izcilu un mazāk ievērojamu zinātnieku.

Kā noskaidrojās J. Stradiņš, jau kopš 18. gs. «Leopoldinas» sastāvā bijuši arī Latvijas zinātņu vēsturē labi pazīstami zinātnieki — Jelgavas Pētera akadēmijas profesors J. J. Ferber's (ievēlēts 1781), zoologi E. Eihvalds (1822) un K. Panders (1818), fiziķis A. Tēplers (1879), ķīmiķi V. Ostvalds (1932) un P. Valdēns (1932), dabaszinātnieks K. R. Kupfers (1935), LU profesori mediķi R. Adelheims (1938) un C. Amslers (1933), ģeologs E. Krauss (1933), zoologs E. Strands (1924). 1972. gadā par «Leopoldinas» locekli ievēlēts Latvijas Organiskās sintēzes institūta dibinātājs un J. Stradiņa skolotājs akademiķis S. Hillers. Bez tam tās locekļu skaitā bijuši arī Latvijā dzimušie zinātnieki — farmaceits A. N. Šēners (1821), ķirurgs E. Bergmanis (1884), pretmalārijas preparāta atbērna atklājējs V. Ķikuts (1940).

J. Stradiņa ievēlēšana šajā reprezentatīvajā akadēmijā nav tikai viņa personisko nopelni atzīšana, bet arī atzīntbas zīme Latvijas zinātnē, tās tuvināšana Eiropas «lielajai zinātnē», Tpaši Vācijā. Jāpiezīmē, ka J. Stradiņš jau agrāk ievēlēts Eiropas zinātņu un mākslu akadēmijā Zaltburgā (1991) un Saksijas zinātņu akadēmijā Leipcigā (1993).

Dr. chem. L. Baumanē

SOLOMONA HILLERA MEDAĻAS — IEVĒROJAMIEM ĀRVALSTU ZINĀTNIEKIEM

S. Hillera medaļa ir Latvijas Organiskās sintēzes institūta augstākais apbalvojums, ko piešķir vai nu par izcilie nopelni zinātnē vai par nopelniem institūta labā. Tā iedibināta par godu institūta dibinātājam un ilggadīgajam vadītājam profesoram Solomonam Hilleram (1915—1975), kurš pazīstams ar enerģisku darbību jaunu medicīnas preparātu (toskait arī pretvēža preparāta ftorafūra) izstrādāšanā un pētījumiem heterociklisko savienojumu ķīmijā; medaļu ar S. Hillera bareljefu un ftorafūra struktūrformulu veidojis mākslinieks Jānis Strupulis, un piešķirot tajā iegravē saņēmeja uzvārdu un apbalvošanas gadu.

Laika gaitā medaļa piešķirta Latvijas Zinātņu akadēmijas goda locekļiem prof. M. Šimanskai, akademiķim G. Čipenam, G. Duburam, M. Līdakam, E. Lukevicam, O. Neilandam, J. Stradiņam, profesorei R. Žukai, LZA ārzmju loceklim E. Vedējam, japāņu profesoriem H. Fudžitam, T. Tagučī, K. Kimura, pazīstamam heterociklu ķīmijas lietpratējam H. K. Vanderplasam no Holandes, VFR vēstniekam grāfam H. Lambsdorfam un citiem.

Š. g. 27. aprīlī OSI zinātniskā padome Hillera medaļu piešķīra žurnāla «Bioelectrochemistry and Bioenergetics» galvenajam redaktoram prof. Hermanim Bergam (Vācija) un izcilam elementorganisko savienojumu pētniekam prof. Hideki Sakurai (Japāna). Abiem zinātniekiem ir tradicionāli sakari ar Rīgas institūtu, viņi ir uzņēmuši Rīgas pētniekus savos institūtos un ir kopēju darbu autori.

Taču ne mazāk patīkami atzīmēt, ka šajā pašā padomes sēdē jau pērn piešķirto medaļu pasniegta tituliem neapgrūtinātam institūta darbiniekam — spektroskopistam Ivaram Dipānam, kurš ilgus gadus uzņēmis tūkstošiem infrasarkanā spektra institūta un Latvijas farmaceitisko rūpniecību darbiniekiem, palīdzot atšifrēt sarežģītu vielu struktūras un sertificēt medicīnas preparātu labvērtību. Kolēģu vidū šis darbinieks guvis pāvērtu cieņu un ir pelnījis, ka viņa vārds stāv līdzās ievērojamu ārzmju zinātnieku vārdiem. I. Dipāns pats gan vairāk domā par jauna, moderna infrasarkanā spektrometrijas aparāta iegādi, lai varētu uzturēt šo Latvijai vajadzīgo nozari tradicionāli labā līmenī.

Jānis STRADIŅŠ

J. Spīgulis, Dr. habil. phys.

Par Paula VALDENA medaļu un prēmiju piešķiršanu 1994. gadā

Rīgas Tehniskā universitāte izsludina konkursu Paula Valdēna medaļu un prēmiju piešķiršanai 1994. gadā. Vienu medaļu un prēmiju piešķir par labāko darbu zinātnes un tehnikas vēsturē, vienu medaļu — par sasniegumiem teorētiskās un praktiskās ķīmijas laukā, ieguldījumu speciālistu — ķīmiķu apmācībā Latvijā.

Medaļas un prēmijas piešķir gan par atsevišķiem zinātniskiem darbiem, gan par vienas tematikas darbu sērijām. Konkursā var piedalīties gan Latvijas Republikas, gan arī tie ārvalstu zinātnieki, kuru darbi ir nozīmīgi Latvijai.

Konkursā var piedalīties tikai konkrētas personas ar savu individuālo veikumu.

Pieteikumu pieņemšana notiks līdz 1994. g. 15. septembrim.

Tiesības izvirzīt kandidātus Paula Valdēna medaļu un prēmiju piešķiršanai ir:

- Latvijas augstāko mācību iestāžu un zinātnisko iestāžu senātiem, domēm, padomēm;
- Latvijas Republikā reģistrētām biedrībām;
- Latvijas Zinātņu akadēmijas locekļiem.

Izvirzot kandidātu Paula Valdēna medaļas un prēmijas saņemšanai, RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultātes Domei Rīgā, Āzenes ielā 14-24, LV 1048 jāiesniedz:

a) konkursa darbs vai darbu kopa 2 eksemplāros (pieļautas kopijas);

b) motivējums, kurš pamato izvirzīšanu un satur izvirzītā darba zinātniskās un praktiskās nozīmības vērtējumu;

c) dati par autoru (uzvārds, vārds, dzimšanas gads, zinātniskie grādi un nosaukumi, darbavieta un ieņemamais amats, darba, mājas adrese, telefons, galveno zinātnisko darbu saraksts).

Darbus, kas apbalvoti citos konkursos, izskatīšanai nepieņem.

Paula Valdēna medaļas un prēmijas laureātiem paredzēts izsniegt speciālā Rīgas Tehniskās universitātes Ķīmijas tehnoloģijas fakultātes Domes sēdē 1994. g. oktobra otrajā pusē. Šajā sēdē paredzēti arī laureātu ziņojumi par apbalvoto darbu tematiku.

RĪGĀ ATKLĀTA STARPTAUTISKĀS OPTIKAS BIEDRĪBAS BALTIJAS NODAĻA

Mūsu zinātniekiem un tehniskajai inteliģencei pavērusās jaunas iespējas sevi pieteikt starptautiskā mērogā. 13. maijā Latvijas Universitātes Atomfizikas un spektroskopijas institūta atklāta pasaules ietekmīgākās optikas biedrības, saīsināti SPIE, Baltijas nodaļa. Šī biedrība organizē ik gadu ap 200 konferenču, izstāžu un citu plašu pasākumu par optisko materiālu, ierīču, metožu un tehnoloģiju pētījumiem un to lietošanu sakaru tehnikā, medicīnā, vides monitoringā, ražošanas procesu automatizācijā un citās nozarēs. SPIE visos kontinentos izplata informāciju par jaunākajiem sasniegumiem šajās nozarēs, publicē zinātniskus žurnālus, konferenču materiālus, monogrāfijas un mācību līdzekļus, sponsorē konferences, apmācību kursus un pētījumus.

Tagad arī Baltijas valstu optikas un ar to saistīto nozaru speciālistiem un studentiem ir pieejama bagātīgā SPIE datu bāze un pavērusies iespēja ar tās palīdzību vienmēr būt «uz viļņa», atrast piemērotus sadarbības partnerus ārzemēs, informēt citu valstu kolēģus par savām jaunākajām izstrādājumiem. Organizācijas un darba grupas var kļūt par SPIE Baltijas nodaļas korporatīvajiem biedriem, kam dota iespēja ar ievērojamiem atvieglojumiem piedalīties SPIE rīkotajās izstādēs ārzemēs, kā arī regulāri saņemt jaunākos SPIE izdevumus, ieskaitot līdz šim Rīgas bibliotēkās nepieejamos žurnālus «Optical Engineering» un «OE Reports».

SPIE Baltijas nodaļas birojs atrodas Šķūņu ielā 4, 2. stāvā, tel. 227209.

J. Spīgulis, Dr. habil. phys.

GODS LZA GODA LOCEKĻIEM

Piektdien, 27. maijā, LZA Senāta zālē neparastu krāšņumu ienesa kora «Mūza» dziedātāju Nīcas tautas tērpi un koši jo koši ziedu pušķi. Latvijas Mūzikas akadēmijas, Rīgas Latviešu biedrības, Mazās Ģildes un kora «Mūza» un «Skaņupe» pārstāvji godināja maestro LEONĪDU VIGNERU, LZA goda locekļa diplomu saņemot. LZA prezidenta T. Millera, viceprezidenta J. Stradiņa, akademiķa V. Hausmaņa cieņas pilnie, izjustie apsveikuma vārdi bija veltīti Leonīda Vignera apbrīnojamajai ilggadībai Latvijas mūzikas dzīvē, stingrībai, pamatīgumam un nelokāmībai. No visiem daudzajiem vēlējumiem Maestro visatsaucīgāk pieņēma veselības un možuma vēlējumus. «Izkopt un stiprināt garu,» savā atbildes runā teicis Maestro, «tas ir radošo ļaužu uzdevums.» Simpātiska bija L. Vignera uzsvērtā atziņa, ka viss, arī mūzika, sastāv no trim daļām — tā sakot, kauli, miesa un gars. Gars ir visaugstākais. Māksliniekam tas vai nu ir vai nav. Iemācīt to nevar. Iemācīt var izpildījuma tehniku — dot «kaulus un miesu». Saredzēt, uzturēt un attīstīt šo garu — tas ir pats svarīgākais uzdevums. Kā liecība Maestro možumam un darba alkām fikšanās nobeigumā izskanēja vēlēšanās tūlīt doties uz Operas klasi Mūzikas akadēmijā. Ar visiem krāšņajiem ziediem. Bet līdz nodarbības sākumam vēl bija krietns laika sprīdis.

30. maijā Latvijas Rakstnieku savienībā LZA goda locekļa diplomu saņēma rakstnieks, pazīstamo darbu «Sola», «Pār Trentu kāpj migla», «Pēc pastardienas», «Balsis iz tumsas», «Pilsēta pie upes» un vēl daudz citu romānu, stāstu un tēlojumu autors GUNĀRS JANOVSKIS. LZA prezidenta T. Millera un viceprezidenta J. Stradiņa runās, novērtējot G. Janovska literārā devuma nozīmību un atsevišķu tēmu pirmreizību latviešu literatūrā, tika akcentēta doma par vienotu latviešu literatūru, zinātni un kultūru, nedalot tās ar līdz šim ierasti lietotajiem apzīmējumiem — «tīmdas» un «Latvijas». Rakstnieku savienības rīkotajā sarunā ar kolēģi no Anglijas piedalījās V. Avotiņš, J. Kalniņš, A. Dripe, J. Mauliņš, A. Bels, M. Čaklais, J. Čakurs, R. Veidmane, J. Kursīte, I. Lase, G. Janaitis, V. Jākobsons. Izvērsās ieinteresēta, dzīva un draudzīga saruna, skarot visai plašu tēmu loku — sākot ar jaunības ilgu apdvēstām atmiņām (korektors studentu avīzē savulaik varēja «sakārtot visu pareizrakstību» un burvīgi smaržoja pēc ceriņiem) līdz uzskatiem par latviešu ortogrāfiju, tēmu izvēli un ar to saistītajām noskaņām, iespaidu analīzi Dzimtenē un — dažādu pasaules tautu, lielāku un mazāku, uzskatu atšķirībām klasisku literāro darbu uztverē. «Man ir bijusi visai raiba dzīve, un tā ir devusi vielu visiem maniem darbiem,» atzina autors. Atliek to novērtēt, ar pateicību pieņemot un vēlot autoram veselību un jaunu radošo ieceru piepildījumu.

I. T.

Zinātniskā atskaites sesija par arheologu 1992. un 1993. gada pētījumu rezultātiem

Regulāri katrā otrā kalendāra gada pavasarī notiek Latvijas vēstures institūta organizētās tradicionālās arheologu zinātniskās atskaites sesijas, kas ir guvušas plašākas sabiedrības interesi un atsaucību. Arī šogad 22. aprīlī Rīgā, LZA Augstceltnē, pulcējās republikas arheologi, antropologi, muzeju zinātniskie darbinieki, universitāšu mācītāji, studenti, vēstures skolotāji un citi senvēstures interesenti, kas piedalījās kārtējās sesijas darbā. Sesijā nolasīja 11 referātus. Bez septiņiem Latvijas vēstures institūta speciālistiem par saviem pētījumiem stāstīja divi Kultūras ministrijas iestāžu, kā arī pa vienam novadpētniecības muzeju un Latvijas Universitātes arheoloģijas un vēstures palīgzinātņu katedras arheologam. Referātu tematika aptvēra ļoti plaši Latvijas senākās vēstures posmu — no akmens laikmeta līdz vēlajiem viduslaikiem.

Atklājot sesiju, akadēmiķis **Ē. Mugurevičs** uzsvēra arheoloģijas kā nozīmīgākā senākās vēstures pētniecības avota nozīmi. Viņš atzīmēja, ka grūtības valsts ekonomiskajā dzīvē ietekmējušas arī arheoloģisko pētniecību, tāpēc arheologu darbs 1992.—1993. gadā nav bijis viegls, īpaši izrakumu jomā. Tomēr, meklējot un rodot sponsorus, izrakumi turpināti, lai arī sašaurinātā apjomā. Aktivizējies Latvijas arheologu darbība starptautisko kontaktu uzturēšanā un to tālākā attīstīšanā. Mūsu arheologi referējuši par saviem pētījumiem un publicējuši rakstus Lietuvā, Igaunijā, Vācijā, Zviedrijā, Dānijā, Anglijā un Polijā, savukārt citu valstu arheologi apmeklējuši mūsu izrakumu vietas, strādājuši senlietu krātuvēs. Kā nozīmīgu notikumu **Ē. Mugurevičs** minēja Latvijas arheologu biedrības nodibināšanu, kurā apvienojušies dažādu iestāžu arheologi kopējam saskaņotam darbam senatnes pieminekļu izpētē un aizsardzībā.

Prof. **J. Graudonis**, referējot par nacionālā institūta statusu Latvijas vēstures institūtam, uzsvēra, ka institūta Latvijas vēsturi pēti vispusīgi, kopš vien tās teritorijā dzīvo cilvēki, uzskaitīja zinātniskās vērtības, kas uzkrātas arheoloģijas, etnogrāfijas un antropoloģijas nodaļu fondos. Aktuāla kļuvusi iegūto senlietu kolekciju konservācija, restaurācija un saglabāšana krātuvēs nākamo paaudžu pētniekiem. Diemžēl pašlaik šim nolūkam trūkst mūsdienīgu iekārtu, konservācijas materiālu, kā arī pienācīgi iekārtotu telpu. Latvijas vēsture šodien jāpēta padziļināti, Eiropas vēstures kontekstā, bet to nevar nodrošināt ar pašreizējo finansējumu. Pēc **J. Graudona** domām, izeja rodama, pārvēršot Latvijas vēstures institūtu par nacionālo pētniecības iestādi. Referents puda pārliecību, ka gan sabiedrība, gan valdība sapratīs, ka vēstures zinātne ir tā, kas veicina nācijas eksistenci.

Dr. hist. **J. Apala** priekšlasījums bija veltīts līdz šim arheologu sesijās maz skartam jautājumam — arheoloģiskajiem eksperimentiem un rekonstrukcijām. Referents

jautājumu aplūkāja teorētiskā plāksnē, balstoties galvenokārt uz Eiropas valstu pieredzi. Šie eksperimenti skaidrojami kā pētījumu metode, zinātnisko hipotēžu un teoriju pārbaudes kritēriji, to mērķis — iespējami vairāk tuvojoties vēsturiskajai patiesībai.

Dr. hist. **I. Zagorska** referātā «Akmens laikmeta meklējumi Zemgalē» analizēja savos izrakumos Vecsvirlaukas Avotiņos iegūtos krama atradumus. Piesaistot tiem arī citus Lielupes baseinā savāktos krama un ziemeļbriežu kaulu atradumus, referente secināja, ka cilvēki Lielupes baseinu apdzīvoja, iespējams, pat jau vēlajā paleolītā un agrajā mezolītā. Šī atziņa papildina priekšstatus par seno cilvēku ienākšanu Latvijas teritorijā. Latvijas senākās apdzīvotības problēmām bija veltīts arī Dr. habil. hist. **R. Deņisovas** referāts. Referente analizēja senāko Austrumbaltijā zināmo akmens laikmeta apbedījumus no Zvejnieku II apmetnes, kas pēc savām antropoloģiskajām pazīmēm ir arhaisks un līdzīgs Dānijā un Ziemeļrietumu Krievijā mezolītā pazīstamajam antropoloģiskajam tipam. Autore pieļauj, ka līdzīgu antropoloģisko tipu varēja pārstāvēt arī vissenākie Latvijas iedzīvotāji.

M. Afgāzis savā referātā apkopoja Drenģeru — Čunkānu kapulauka izrakumu galvenos rezultātus. Viņa vadībā (1984.—1991. g.) pētītie 8.—11. gs. līdzenie senkapi pašreiz ir visplašāk izpētītais dzelzs laikmeta kapulauks zemgaļu apdzīvotajā teritorijā. Senvēstures pētnieki ir ieguvuši bagātu materiālu, kura vispusīga analīze ļauj izdarīt interesantus secinājumus. Piemēram, par apbedījumu orientāciju, kapulauka plānojumu, latgaļu vai tiem radniecīgu cilšu vīriešu ielūšanu kapulauka apkaimē 9.—10. gs. mijā un tml. Drenģeru — Čunkānu kapulauka materiālu referents centās analizēt uz zemgaļu senvēstures pētniecības jautājumu plašāka fona. Jāpiezīmē, ka referentam atvēlētais laiks bija par īsu autora plaši iecerētajam tēmas izklāstam.

Divi referāti bija veltīti Latvijas rietumdaļas tematikai. Dr. hist. **I. Vīrse** ziņoja par pētījumiem Vērgales Ošenieku kapulaukā (Liepājas raj.). Izvērtējot izrakumu materiālus, referente secināja, ka Ošenieku kapu uzkalnīnā atsegtajiem apbedījumiem novērotas tādas pašas kapu inventāra un apbedīšanas tradīcijas īpatnības, kādas raksturīgas kuršu kultūrai 5.—7. gs. Kurzemes dienvidrietumu daļā un Lietuvas Piejūrā.

J. Asaris savā referātā «Vīriešu apbedījumi Sāraju senkapos» (Talsu raj.) ar košiem attēliem demonstrēja 11.—13. gs. ugunskapos iegūtās bruņucepeses, šķēpus, divasmens zobenus, āvas cirvjus un zirglietas. Referents izvirzīja hipotēzi, ka Sāraju kapulaukā atsegto salīdzinoši lielo (63%) vīriešu apbedījumu skaitu, kā arī kapu piedevu, īpaši apbruņojuma bagātību, varētu izskaidrot ar kuršu ienākšanu līvu apdzīvotajos novados, kas nenotika bez konfliktiem. Bez tam Sāraju senkapos varētu būt apbedīti arī tie kurši karavīri, kas krita

kaujās ar vāciešiem 13. gs. sākumā vai arī miruši vēlāk no cīņās gūtajiem ievainojumiem.

A. Vilcāne iepazīstināja ar arheoloģiskajiem pētījumiem Jersikas pilskalnā un senpilsētā, kas **Ē. Mugurevičs** vadībā te atjaunoti kopš 1990. gada. Izrakumi notiek pilskalna rietumu malā, kur atsegtas pilskalna nocietinājumu paliekas un celtnu vietas. Referente skaidroja sarežģīto nocietinājumu celtniecības sistēmas attīstību. Pilskalnā atrastās senlietas raksturīgas latgaļu materiālaī kultūrai, un tās datējamas galvenokārt ar 10.—13. gs.

Sesiju noslēdza referāti par pētījumiem viduslaiku pils. **M. Ruša** stāstīja par izrakumiem Kokneses pils, kas veikti ziemeļu korpusā, ziemeļrietumu tornī, pagalmā un priekšpilī. Pētījumi notikuši ar nolūku noskaidrot apbūves plānojumu pils apdzīvotības pēdējā posmā. Analizējot šī plānojuma atsegumu, izdalīti divi būvniecības periodi — senākais, kas attiecināms uz 16.—17. gs. sākumu un jaunākais — līdz 17. gs. beigām.

J. Grūbes referāts «Pētījumu rezultāti Bauskas Jaunās pils starptautiskā rajonā» pamatojas uz trim avotu grupām: plāniem, 17. gs. sastādītajiem pils inventarizācijas aktiem un kopš 1979. gada veikto arheoloģisko izrakumu materiāliem. Analizējot visas šīs avotu grupas, autors pils austrumdaļā izdalīja 6 būvperiodus, kas veidojušies laikā no 15. gs. līdz pat 18. gs. sākumam.

Dr. hist. **I. Ose** saistoši referēja par tēmu «Dažas kopīgas iezīmes Latvijas un Čehijas senajā krāsns keramikā», ko viņa izstrādājusi, iepazīstoties ar šī veida mākslas amatniecības izstrādājumiem Prāgā. Kaut abās valstīs konstatēta zināma līdzība podiņu krāsnu rotājumu tematikā, par analogijām var runāt tikai atsevišķos gadījumos; proti, ja ir bijis kopīgs izmantotais grafiskais paraugs vai arī ja podiņi ir veidoti no kādā ražošanas centrā izgatavotām vienādām matricēm. Referente secināja, ka 15.—16. gs. starp Latvijas un Čehijas krāsns keramikas gatavotājiem tieši kontakti nav pastāvējuši.

Debatēs uzstājās **M. Auns**, **J. Graudonis** un **Ē. Mugurevičs**, atzinīgi vērtējot nolasītos referātus un sesijas darbu kopumā.

Nolasīto referātu tēzes līdz ar īsiem aprakstiem par divu beidzamo gadu ekspedīciju darbu publicētas bagātīgi ilustrētā krājumā — Zinātniskās atskaites sesijas materiāli par arheologu 1992. un 1993. gada pētījumu rezultātiem, ko labā kvalitātē laidusi klajā izdevniecība «Zinātne». Par Latvijas arheologu darba intensitāti uzskatāmi liecināja arī atskaites periodā publicēto darbu izstāde. Sesijas norisī atsvaidzināja jaunāko senlietu atradumu, izrakumu plānu un fotoattēlu izstāde. Diemžēl šī izstāde, kuras sagatavošanā un iekārtošanā ieguldīts krietns darbs, bija skatāma tikai vienu dienu.

Zigrīda APALA

Starptautiska vēsturnieku konference par baltu tautām un viņu kaimiņiem

Astoņdesmito gadu beigās radījās Rietumlietuvas un Prūsijas vēstures pētniecības centrs, kas tagad pastāv pie Klaipēdas universitātes, ir izvērsis enerģisku seno baltu tautu vēstures pētniecību. Šajā darbā lieli nopelni ir arheologam Dr. Vladam Žulkum (Centra vadītājam) un vēsturniekam Dr. Alvidam Nikšentaitim (Vēstures katedras vadītājam). Beidzamajos gados ir noorganizētas divas starptautiskas konferences un izdoti rakstu krājumi — «Acta Historica Universitatis Klaipēdensis» (AHUK).

Te jāatzīmē, ka tikko publicētais AHUK otrais sējums aptver 198 lpp. Tas veltīts Klaipēdas pilsētas un tās novada vēstures problēmām, taču vairāki raksti skar arī citus jautājumus. Šajā krājumā, kas ir 1992. gadā notikušās konferences referātu publikācija, ar rakstiem piedalās Dānijas, Krievijas, Lietuvas un Vācijas zinātnieki. No plašākiem pētījumiem atzīmējami raksti par Klaipēdas arheoloģijas pieminekļiem (V. Žulkus), «Rietumbaltu dzintara senlietas dzelzs laikmeta apbedījums» (R. Sidris), «Vendi Kurzemē» (V. Sedovs), «Saksis Gramatiķis par kuršiem» (A. Micevičs), «Kurzemes bīskaps Edmunds» (U. Arnolds) u. c.

S. g. 25.—29. aprīlī augšminētais Centrs Nīdā, Kuršu kāpās, rīkoja plašu vēsturisku konferenci «Balti un viņu kaimiņi Baltijas reģionā 800.—1200. g.», kurā piedalījās 20 zinātnieki no Dānijas, Krievijas, Latvijas, Lietuvas, Polijas, Somijas, Vācijas un Zviedrijas. Konferences sākumā tika demonstrēta lietuviešu arheologu V. Urbanaviča un V. Žulkus veidotā populārzinātniskā filma par baltiem un skandināviem vikingu laikā. U. Nēsmans (Dānija) referēja par vikingu laika dāņu kontaktiem ar apkārtnējiem zemēm. Autora demonstrētās kartes, kas balstījās uz 9.—12. gs. skandināvu izstrādājumu topogrāfiju, skaidri liecināja, ka Dānijas arheologiem nav pietiekošas informācijas par Baltijas jauno valstu arheoloģisko materiālu. J. P. Lamms (Zviedrija) klausījās iepazīstināja ar 19. gs. 2. pusē plānoto Lietuvas arheoloģiskā materiāla publikāciju «Necrolithuanica», kas palikusi rokrakstā. Starp daudzajām K. Šmidta sagatavotajām ilustrācijām no Lietuvas senvēstures var atrast arī dažas seno latgaļu izcelsmes senlietas. J. Luoto (Somija) referāts bija veltīts to saimniecisko izmaiņu apskatam, kas raksturoja Baltijas j. baseina ziemeļu daļu pēc kultūraugu plašās ieviešanas. Vairāki referāti skāra rietumslāvu aktivitātes gan jūras tirdznieciskajos saka-

ros — L. Lecejevičs (Polija), gan pilsētu veidošanā Baltijas jūras dienvidu piekrastes joslā — G. Mangelsdorfs, M. Millers-Ville (abi Vācija). Līdzīga tipa skandināvu materiālu analizēja U. Hagbergs (Zviedrija) un J. Eriksons (Dānija), uzskatāmi parādot pilsētu sākotnējo veidošanos savās zemēs.

Dzīvu interesi izsauca V. Kulakova (Krievija) referāts par senprūšu apģērbu, kas daudzējādā ziņā līdzīgs pārējo baltu tautu apģērbam un rotu komplektam. Atšķirības senprūšu apģērbā un ieročos skaidrojamas ar to kontaktiem dienvidu virzienā. Referātu par agro viduslaiku filtiem un to konstruktīvo veidojumu bija sagatavojis A. Kola (Polija). Lietuviešu arheologu referāti bija veltīti vikingu laika ieročiem — zobeniem (V. Kazakevičs), bultām (G. Zabiela) un Palangas—Klaipēdas apkārtnes iedzīvotāju tirdzniecībai (J. Čenis). A. Čaune un **Ē. Mugurevičs** klausījās iepazīstināja ar Daugavas lejteces un Kurzemes dzīvesvietām un to iedzīvotāju kontaktiem rietumu un dienvidu virzienā.

Konferencē nolasītie referāti uzskatāmi parādīja ģermāņu, slāvu un baltu tautu kopīgās likumsakarības pilsetveida un lauku apmetņu veidošanā gar Baltijas jūras krastiem vikingu laikos. Šī laikmeta apstākļi, kad pastāvēja abpusēji kontakti, nodrošināja samērā vienādu darba rīku, sadzīves priekšmetu un ieroču sortimentu. Kautas faunas īpatnības vairāk izpaudās apģērbā un rotaslietas. Salīdzinot ar ģermāņiem un slāviem, kur agrāk izplatījās kristīgā ticība ar kapu piedevu aizliegumu, baltu tautu kristīgās ticības vēlāka pieņemšana ļāva saglabāt parašu dot mirušam kapā inventāru, ko viņš savā laikā bija lietojis. Šī parādība dod unikālu iespēju pētīt baltu tautu kultūru pēc kapu pieminekļiem vēl 12.—14. gs., kamēr kaimiņu tautām, atskaitot Baltijas somus, šādas iespējas vairs nav.

Konferences noslēgumā tika nolemts nolasīto referātu tekstus līdz ar ilustrācijām publicēt kārtējā AHUK krājumā un turpināt tradīciju šāda veida konferenču organizēšanā.

Konferences dalībniekiem bija noorganizēta interesanta ekskursija, kuras laikā varēja aplūkot Klaipēdas un Palangas muzeju jaunākās ekspozīcijas un dabā apskatīt dažus Lietuvas Piejūras arheoloģijas pieminekļus (Birutes kalns, Skomantu pilskalns).

Ē. Mugurevičs

KĀ SAVU BŪŠANU KOPT

24. maijā Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā Rūpniecības ielā 10 atklāja neparastu izstādi «Rīga — finansu metropole — gadsimtu mijā». Interesantu ne tikai tāpēc, ka lielumlielais eksponātu vairums ilgus gadus gulējis «specfondā», bet interesanti ir arī izstādes rīkotāji — Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, Latvijas Kultūras fonds un Latvijas Komerčbanku asociācija. Izstāde bija pieskaņota starptautiskai konferencē ar tādu pašu nosaukumu, kura divas dienas risinājās Reiterna namā un bija iekļauta Latvijas Kultūras fonda iecerētajā Rīgas 800 gadu jubilejas gaidīšanas pasākumu sērijā.

Labāk iepazīt Rīgu, tās vēsturi, spožos un ne tik spožās dienas — tas būtu viens no konferences un arī izstādes uzdevumiem. Par otru izstādes atklāšanā teica bibliotēkas direktors **E. Karnītis** — cerams, ka pagātnē aiziet laiks, kad par Rīgas finansistiem varēja spriest pēc treniņbiksēm un ādas žaketēm, un viņu vietā stājas «baltās apkaklītes». Bet bankas un kredītiestādes vienmēr bijušas tās, kas Rīgā cēla skaistus namus, atbalstīja izglītību un kultūru. Arī tagad būtu jāceļ godā vārdi **NOS ALLIIS** — «mēs priekš citiem», kas ierakstīti pirmās Rīgas krājiskas statūtu titullapas emblēmā 1824. gadā. Šo izdevumu, kā arī daudzus citus senus un ne tik senus izdevumus, vērtspapīrus, dokumentus varat aplūkot izstādē, sākot ar pamācošajiem «Kā Palangas Jānis savu būšanu kopis» (Jelgava, 1844. g.) un «Kā prāfīgs cilvēks savu naudu glabā, kad Dievs viņam kādu mazumu atlicinājis» (Rīga, 1849. g.). Piemēram, var iepazīties ar Rīgas IV vidusskolas krājaizdevu sabiedrības — mūsu pašpalīdzības kases priekšteces — statūtiem, jo, kā teica **J. Graudonis**, arī viņš studijas beidzis, pateicoties krājaizdevu sabiedrības palīdzībai. Savā laikā tās bijušas katrā iestādē vai profesionālā apvienībā.

Bibliotēkas direktora vietniece zinātniskajā darbā **V. Kocere** uzaicināja klātesošos gatavoties nākamās izstādes apmeklēšanai. Tā būs veltīta **Riharda Zariņa 125. dzimšanas dienai** un tiks atklāta **27. jūnijā**. Starp citu, mākslinieks strādājis Valsts vērtspapīru spiestuvē par pārvaldnieku, zīmējis skices naudas zīmēm un vērtspapīriem, noformējis žurnālu «Economists», kurš 20 gadus (1920—1940) zinātniski apgaismoja Latvijas fautsaimniecību un finansu politiku.

Z. K.

JAUNĀS HABILITĀCIJAS UN PROMOCIJAS PADOMES

LEMUMS Nr. 15-2-5

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 19. janvāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Lauksaimniecības universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **lauksaimniecības zinātnu nozarē** agronomijas apakšnozarē ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem.

LEMUMS Nr. 15-2-6

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 19. janvāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Lauksaimniecības universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **lauksaimniecības zinātnu nozarē** lopkopības apakšnozarē ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem.

LEMUMS Nr. 15-2-7

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 19. janvāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Lauksaimniecības universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **veterinārmedicīnas nozarē** ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem.

LEMUMS Nr. 15-2-8

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Lauksaimniecības universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **mežzinātnu un inženierzinātnu nozares** mežrūpniecības un kokapstrādes apakšnozarē ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem.

LEMUMS Nr. 15-2-9

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **fizikas nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Optika un spektroskopija
- 1.2. Astronomija
- 1.3. Teorētiskā fizika

Padomju pilnvaru laiks — 3 gadi.

LEMUMS Nr. 15-2-10

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **LU Cietvielu fizikas institūta** habilitācijas un promocijas padomi **fizikas zinātnu nozarē** ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Cietvielu fizika
- 1.2. Tehniskā fizika
- 1.3. Ķīmiskā fizika
- 1.4. Kondensētās vides fizika

LEMUMS Nr. 15-2-11

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Fizikas institūta** habilitācijas un promocijas padomi **fizikas nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Šķidrums un gāzu dinamika
- 1.2. Siltumfizika un molekulārā fizika
- 1.3. Magnētisko parādību fizika
- 1.4. Tehniskā fizika

LEMUMS Nr. 15-2-12

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Piešķirt tiesības **Daugavpils Pedagoģiskajai universitātei** izveidot promocijas padomi **fizikas zinātnu nozarē** ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem cietvielu fizikas apakšnozarē.

LEMUMS Nr. 15-2-13

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Rīgas Tehniskās universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **arhitektūras zinātnu nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Arhitektūras vēsture un teorija
- 1.2. Pilsētībūvniecība

LEMUMS Nr. 15-2-14

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Piešķirt tiesības **Filozofijas un socioloģijas institūtam** izveidot promocijas padomi **socioloģijas zinātnu nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Socioloģijas teorija un vēsture
- 1.2. Sociālā antropoloģija
- 1.3. Pielietojamā socioloģija

Padomes pilnvaru laiks — 3 gadi.

LEMUMS Nr. 15-2-15

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **vēstures zinātnu nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Vispārīgā vēsture
- 1.2. Historiogrāfija un vēstures palīgnozares

Padomes pilnvaru laiks — 1 gads.

LEMUMS Nr. 15-2-16

1994. g. 8. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **LU Latvijas vēstures institūta** habilitācijas un promocijas padomi **vēstures zinātnu nozarē** ar pilnvaru laiku uz 1 gadu šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Latvijas vēsture
- 1.2. Arheoloģija
- 1.3. Etnogrāfija

LEMUMS Nr. 16-2-1

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 16. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes padomi tiesību zinātnu nozarē** ar habilitācijas un promocijas tiesībām (apakšnozares — cilvēktiesiskās zinātnes, valststiesiskās zinātnes). Padomes pilnvaru laiks — 3 gadi.

LEMUMS Nr. 16-2-2

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 19. janvāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **psiholoģijas zinātnu nozarē** ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem sekojošās apakšnozarēs:

- 1.1. Vispārīgā psiholoģija
- 1.2. Sociālā psiholoģija
- 1.3. Attīstības psiholoģija

LEMUMS Nr. 16-2-3

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnu padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 16. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes padomi bioloģijas zinātnu nozarē** ar habilitācijas un promocijas tiesībām apakšnozarēs:

- 1.1. Botānika
- 1.2. Zooloģija
- 1.3. Ekoloģija

Padomes pilnvaru laiks — 3 gadi.

LEMUMS Nr. 16-2-4

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 16. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Bioloģijas institūta** habilitācijas un promocijas padomi **bioloģijas zinātnu nozarē** ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem sekojošās apakšnozarēs:

- 1.1. Bioķīmija
- 1.2. Cilvēka un dzīvnieku fizioloģija
- 1.3. Ģenētika

LEMUMS Nr. 16-2-5

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 16. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes Biomedicīnas pētījumu un studiju centra** padomi **bioloģijas zinātnu nozarē** ar habilitācijas un promocijas tiesībām apakšnozarēs:

- 1.1. Molekulārā bioloģija
- 1.2. Molekulārā farmakoloģija
- 1.3. Virusoloģija

Padomes pilnvaru laiks — 3 gadi.

LEMUMS Nr. 16-2-6

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 16. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas institūta** habilitācijas un promocijas padomi **inženierzinātnu nozarē** (apakšnozares — biotehnoloģija) un **bioloģijas nozarē** sekojošās apakšnozarēs:

- 1.1. Mikrobioloģija
- 1.2. Biotehnoloģija
- 1.3. Virusoloģija

Padomes pilnvaru laiks — 3 gadi.

LEMUMS Nr. 18-2-1

1994. g. 22. martā

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. marta slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **datorzinātnu nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Datorzinātnes matemātiskie pamati
- 1.2. Datoru programnodrošinājums
- 1.3. Datu apstrādes un pārraides sistēmas

LEMUMS Nr. 18-2-2

1994. g. 22. martā

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. marta slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Elektronikas un datorzinātnu institūta** habilitācijas un promocijas padomi **datorzinātnu nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Signālu apstrāde
- 1.2. Datoru aparatūrnodrošinājums
- 1.3. Datu apstrādes un pārbaudes sistēmas

LEMUMS Nr. 18-2-3

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **filoloģijas zinātnu nozares** ārzemju literatūras apakšnozarē ar pilnvaru laiku uz 3 gadiem.

LEMUMS Nr. 18-2-4

1994. g. 22. februārī

Latvijas Zinātnes padome, pamatojoties uz Latvijas Republikas Ministru Padomes 1991. g. 4. oktobra lēmumu Nr. 262 «Par Nolikumu par zinātnisko grādu piešķiršanu» un LZP habilitācijas un promocijas padomju darba analīzes komisijas š. g. 2. februāra slēdzienu, **n o l e m j:**

1. Izveidot **Latvijas Universitātes** habilitācijas un promocijas padomi **filoloģijas zinātnu nozarē** šādās apakšnozarēs:

- 1.1. Baltu valodas (latviešu valoda)
- 1.2. Ģermāņu valodas

Dr. phys. hon. causae KONSTANTĪNS POČS (1912.—1994.)

Savā mītnē Keipkodā (ASV, Masačūsetsas štāfā) 1994. gada maijā mūža gaitu beidzis pazīstamais latviešu fiziķis izgudrotājs, Latvijas Zinātņu akadēmijas goda doktors Konstantīns POČS.

Pētījumi atmosfēras fizikā un izgudrojumi meteoroloģisko raķešu attīstīšanā un radara uztveršanas spēju uzlabošanā ļāvuši K. Počam aktīvi piedalīties ASV Mēness pētījumu programmas īstenošanā un slavenās AWACS sistēmas izveidošanā ASV bruņotajiem spēkiem, ar kuras palīdzību gūta vēsturiskā uzvara Līča karā pret S. Huseinu.

K. Počs dzimis Rēzeknes apriņķa Maltas Poču ciemā 1912. gada 27. februārī, beidzis Aglonas ģimnāziju, guvis Mag. rer. nat. grādu ģeoloģijā, beidzot Latvijas universitātes Matemātikas un dabaszinātņu fakultāti 1940. gadā. Jau ģimnāzista gados izpaužas viņa mīlestība uz klasisko kultūru, senajām valodām, antīkajiem filozofiem Aristoteli un Platonu, viņš lasīja latīniski Sv. Augustīna un Akvīnas Toma rakstus. Šie domātāji izveidojuši K. Poča pasaules uzskatu, ļāvuši pārļaut grūtos kara un gūsta gadus ar stoisku mieru, izveidot loģisku domāšanu un pieeju lietām.

Pildījis skolotāja amatu latviešu DP skolās Vācijā, turpinot fizikas izglītību Gefingenes universitātē, taču nav varējis materiālu apstākļu dēļ tur gūt Dr. grādu. 1947. gadā bija jāizceļ uz Angliju, jāstrādā fizisks darbs tekstilrūpniecībā. Tad papildinājies mikroskopijā Mančesteras un Šefildas universitātēs, kopš 1956. gada studējis meteoroloģiju Toronto universitātē (paralēli pētot atmosfēras ozonu). Papildinājies Teksasas universitātē (El Paso) atmosfēras fizikā, specializējies tranzistoru un diodu laukā.

Šī ārkārtīgi daudzpusīgā sagatavotība dažādās nozarēs pavērusi Počam ceļu uz pētniecisku darbu ASV kara gaisa spēkos. Kopš 1962. gada līdz aiziešanai pensijā 25 gadus strādājis kā fiziķis **Aerospace Instrumentation** un **Meteorology Divisions** pie **Air Force Cambridge Research Laboratories** Bostonā. Attīstījis meteoroloģiskās raķetes ASV Mēness programmas atbalstam (optimālo apstākļu novērtēšana 30—250 km augstuma zonā un izvēle pirms lielo kosmosa raķešu palaišanas).

Pēdējos gados tur darbojies kā **Program Analyst** pie **E-3A Sentry, Airborne Warning and Control System (AWACS)** attīstīšanas.

Daudzu izgudrojumu autors, piem., instrumentācija raķešu izsekošanai augšējās atmosfēras slāņos, atmosfēras piesārņotības un vēja ātruma mērīšanas instrumenti, mikroviļņu radiouztvērēji, rubidija lāzeru lietošana, antēnu modulācija lauka pastiprināšanai. Ir 44 zinātnisku izgudrojumu un publikāciju autors. Daudzkārt saņēmis ASV valdības un militārās vadības augstas atzinības, arī par kontraktu analīzi un slēgšanu vairāk nekā miljardu (10⁹) US dolāru apmērā.

Pēdējos gados kopā ar kundzi Ernu — skolotāju dzīvojis savā mītnē W. Yarmouth, Cap Codd, pavisam netālu no Kenediju mājokļa. Viņa mītnē bija iekārtota arī darbnīca ar raķetēm.

K. Počs bija vēsturiskās, 1896. gadā Pēterburgā dibinātās latviešu studentu korporācijas **Fraternitas Metropolitana** (agrāk — **Fraternitas Petropolitana**) filistrs.

Kamēr ļāvuši veselība, daudz ceļojis. Optimists, liels dziedātājs, dzejoļu skaītiņš, ļoti simpātisks cilvēks, daudz palīdzējis latviešu zinātniekiem un Latgales kultūras darbiniekiem.

Godinot Konstantīna POČA nopelnus, LZA viņam 1991. gadā piešķīra Dr. phys. honoris causae grādu. Viņa mūžam veltītas lappuses K. Stroda-Pleceņika romānā «Viss sākās Varakļānos».

K. Poču 10. maijā apbedīja Bostonas Getramenes kapos. Bēru laikā uz brīdi iestājās pilns Saules aptumsums, kas itin kā simbolizēja nelaiku saistību ar kosmosa pētniecību.

Latvijas un Amerikas fiziķi, Fr. Metr. pārstāvji, Latgales inteliģence un daudzie draugi paturēs neaizmirstamā atmiņā šo gudro un cēlo cilvēku, kurš savā mentalitātē bija līdzīgs Fridriham Canderam. Dziļa līdzjūtība Ernai Počs kundzei, uzticamajam dzīves draugam, no Latvijas Zinātņu akadēmijas, Latvijas fiziķiem, Fr. Metr. saimes un draugiem Latvijā.

Prof. J. Stradiņš, prof. J. Ekmanis,
Dr. P. Stradiņš (Čikāga)

«Lats vakar un šodien»

Ar šādu priekšlasījumu 13. maijā uzstājās Latvijas Zinātņu akadēmijas ārzemju loceklis profesors Juris VĪKSNĪŅŠ, turpinot akadēmiķa V. Hausmaņa iecerēto ar arhitekta Sigurda Gravasa iesāktu priekšlasījumu sēriju. Juris Vīksniņš ir viens no ievērojamākajiem tautsaimniekiem, kopš 1968. gada Džordžtaunas universitātes profesors, Latvijas Bankas padomnieks.

Atzinīgi izteicies par to, ka latvieši, pretēji amerikāņiem, nav mānīcīgi (13. datums un vēl piektdiena), prof. J. Vīksniņš veica īsu ekskursu lapa pagātnē, pastāstīja par šodienas monetāro politiku un atbildēja uz daudziem, kā viņš pats teica, ļoti interesantiem jautājumiem. Piemēram, kāpēc pasaulē valstis tomēr parasti devalvē savu naudu, lai veicinātu eksportu? Vai Krievija nevarētu sagraut Latvijas ekonomiku ar lieliem valūtas noguldījumiem mūsu komercbankās? Kā Vīksniņa

kungs vērtē Latvijas finansu politiku? Kāda būs LB emisijas politika nākotnē? Vai Pasaules bankas un Starptautiskā valūtas fonda ieteikumi vienmēr ir nesavtīgi un korekti? Uz šo jautājumu prof. Vīksniņš atbildēja, ka neapšaubāmi šeit tiek veikti eksperimenti ar tautām, kas nav iespējami savās valstīs.

Par Latvijas «milzīgajām eksporta iespējām» prof. Vīksniņš teica, ka Latvija nav Honkonga. Mūsu eksports šobrīd pārsniedz 600 miljonus latu, arī pakalpojumu bilancē ir pozitīvs saldo. Latvijai eksports nav pašmērķis. Galvenais, lai tauta būtu paēdusi, apģērbusies, dzīvotu labos, siltos dzīvokļos. Ja kaut kas paliks pāri, to varēs arī eksportēt, kaut vai uz Japānu.

Z. K.

Disertāciju aizstāvēšana

Š. g. 30. jūnijā pl. 14 Rīgas Aviācijas universitātes auditorijā 4-1 (Rīgā, Lomonosova ielā 1) notiks Rīgas Aviācijas universitātes Habilitācijas un promocijas padomes atklātā sēde apakšnozārē «Transporta radioelektroniskie kompleksi, sistēmas un ierīces», kurā disertāciju inženierzinātņu doktora zinātniskā grāda iegūšanai aizstāvēs

ALBERTS PAŅUKOVŠ.

Disertācijas tēma: «Gaisa un zemes radionavigācijas iekārtu precizitātes ietekmes novērtēšana uz gaisa kuģu sadursmju iespējamību lietojumos pa brīvas konfigurācijas trasēm».

Ar disertāciju var iepazīties RAU bibliotēkā.

Rīgas Aviācijas universitātes habilitācijas padomē 1994. g. 30. jūnijā pl. 14 aud. IV-1 notiks disertācijas darba aizstāvēšana:

V. IVANOVŠ

«Ierobežotu tarpību informacionālas pārpilnības samazināšana. Tīklu mikroprocesoru sistēmu kopa».

2. jūlijā pl. 14 notiks LU Latvijas Vēstures institūta Habilitācijas un promocijas padomes

atklātā sēde, kurā vēstures doktora zinātniskā grāda iegūšanai promocijas darbu aizstāvēs

VITA ZELČE

par tēmu: «Latviešu avīzniecība: laikraksti, savā laikmetā un sabiedrībā (1822.—1865. g.)».

Recenzenti: Dr. habil. hist. I. Ronis,
Dr. hist. A. Mieriņa,
Dr. hist. J. Bērziņš.

Ar promocijas darbu var iepazīties Latvijas Vēstures institūta informācijas grupā Turgeņeva ielā 19, 12. stāvā, 13. istabā.

1994. g. 16. septembrī pl. 11 Latvijas Lauksaimniecības universitātes Lauksaimniecības fakultātē (Jelgavā, Lielā ielā 2, 221. auditorijā) notiks lauksaimniecības zinātņu nozares agronomijas apakšnozares habilitācijas padomes atklātā sēde, kurā izskatīs

Dr. biol. VALDA KLĀSĒNA

zinātnisko darbu kopumu par tēmu «Gumiņbaktēriju simbiotiskā efektivitāte Latvijas augsnes» habilitētā lauksaimniecības doktora zinātniskā grāda iegūšanai.

Recenzenti: Dr. h. lauks. G. Riņķis,
Dr. h. biol. M. Beķers,
Dr. h. lauks. G. Grīnblats.

Ar zinātnisko darbu kopumu var iepazīties LLU Fundamentālajā bibliotēkā Jelgavā, Lielā ielā 2.

JAUNĀKĀ ĀRZEMJU LITERATŪRA LATVIJAS AKADĒMISKAJĀ BIBLIOTĒKĀ

03.05.1994.

1. The encyclopedia Americana: Compl. in 30 vol. — Danbury (Conn.), 1988.
2. Stair, Ralph M. (Jr.). Basic programming for personal computers. — Boaton (Mass.), 1989. — XXVI, 582 p. — 1 diske.
3. Information science: The interdisciplinary context. — New York; London, 1990. — XXVI, 189 p.
4. American men & women of science, 1989 — 90. — 8 vol. — New York, 1989.
5. Lexikon der Biologie. — 10 Bd. — Freiburg in Breisgau etc., 1988.
6. High pressure chemistry, biochemistry and materials science. — Dordrecht etc., 1993. — IX, 645 p.
7. Learning from computers: Mathematics education a technology. — Berlin etc., 1993. — XIII, 332 p.
8. Biologicam effects and physics of solar and galactic cosmic radiation. — New York; London, 1993.
9. Kutter, Peter. Moderne Psychoanalyse. — Muenchen; Wien, 1989. — XVI, 400 S.
10. Robots and biological systems. — Berlin etc., 1993. — XII, 786 p.
11. Information science: The interdisciplinary context. — New York; London, 1990. — XXVI, 189 p.
12. Thornberry, Patrick. International law and the rights of minorities. — Oxford, 1992. — XII, 451 p.
13. Bennett, George E. Librarians in search of science and identity. — London, 1988. — X, 221 p.
14. Forest development in cold climates. — New York; London, 1993. — XIV, 566 p.
15. Carola, Robert. Human anatomy and physiology. — New York etc., 1990. — 1052 p.
16. Schaefer, Richard T. Sociology. — New York etc., 1989. — XXII, 694 p.
17. Паркинсон, Сирил Норткот. Искусство управления. — СПб., 1992. — 140 с.
18. Шевкопляс, Борис Владимирович. Микропроцессорные структуры. Инженерные решения. — М., 1993. — 252 с.
19. Финогенов, Кирил Григорьевич. М — О 5.0 — 2 ч. — М., 1992. — 64 с.
20. Гарднер, Мартин. От мозаик Пенроуза к надежным шифрам. — М., 1993. — 416 с.
21. Вострикова, Зоя Петровна. Программирование на языке «Бейсик» для персональных ЭВМ. — М., 1993. — 352 с.
22. Алексеев, Михаил Юрьевич. Технология операций с ценными бумагами. — М., 1992. — 202 с.
23. Infoworld: The voice of personal computing in the enterprise. — San Mateo (Ca.), 1994 —
24. Asian Wall Street Journal. — Hong Kong, 1994 —
25. Barron's: Nat. business a. financial weekly. — New York, 1993. —
26. Financial Times. — Frankfurt, 1994 —
27. Univ. Tartuensis. Diss. astronomiae. — 1993. —
28. Univ. Tartuensis. Diss. chimicae. — 1993. —
29. Univ. Tartuensis. Diss. iuridicae. — 1992. —
30. Univ. Tartuensis. Diss. geographicae. — 1993. —
31. Univ. Tartuensis. Diss. geophysicae. — 1993. —
32. Chemistry in Europe. — London, 1993 —
33. Physics of Plasmas. — 1994 —
34. Occupational and Environmental Medicine. — 1994 —
35. American Programmer. — 1994 —
36. Protein Profile. — 1994 —
37. World Commodity Report. — 1994 —
38. Corporate Finance. — 1994 —
39. International Financial Statistics. — 1994 —
40. Journal of Corporate Taxation. — 1994 —
41. DCI: Drug & Cosmetic Industry. — 1994 —
42. Managing Information. — 1994 —
43. Académie des Sciences. Paris. Comptes rendus de l'Académie des Sciences. Sér. II. Fasc. 2. Sciences de la terre et des planètes. — 1994 —
44. Труды ин-та паразитологии РАН. — 1993 —

LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS UN MEŽA ZINĀTŅU AKADEMIJA

izsludina konkursu
uz jaundibinātā

LATVIJAS PĀRTIKAS ZINĀTNES CENTRA
direktora vietu

Pretendentam jābūt
— ar augstāko izglītību;
— zināšanām un pieredzi pārtikas tehnoloģijas specialitātē.
Vēlams zinātniskais grāds un zināšanas svešvalodās.
Iesniedzamie dokumenti:
1) Curriculum vitae;
2) izglītību un zinātnisko grādu apliecināša dokumenta kopija;
3) publicēto darbu saraksts.
Dokumentu iesniedzami LLMZA — Rīgā, Republikas laukumā 2, 2022., 2023. kabinetā ne vēlāk kā līdz š. g. 15. jūlijam.
Tālruni uzziņām: Rīgā 327943, 327257.

Redaktore Zaiga Kipere.
«Zinātnes Vēstnesis».
Lai raksts iznāk kopš 1989. gada.
Reģistrācijas apliecība nr. 75.
Izdevējs: Latvijas Zinātņu savienība.
«Science Bulletin» Association of Latvian Scientists.

Redkolēģijas vadītājs akadēmiķis Evalds Mugurevičs.
Redkolēģijā: akadēmiķis Mārtiņš Beķers, akadēmiķis Juris Ekmanis, LZA Goda loceklis Jānis Graudonis, doc. Elmārs Beķeris, doc. Zigrīda Goša, Oskars Marfinsons.
Redakcija: Rīgā, Turgeņeva ielā 19. Tālr. 212706.

Indekss 77165.
Izspiests a/s «Preses nams» tipogrāfijā, Rīgā, Balasta dambī 3.
Augstspiede. 1 uzsk. iespiedloksne.
Mēfens 1000 eks.
Pasūtījums Nr. 714.